

ШЫН

1969 ч.

ИЮНЬ

6

ПЯТНИЦА
№ 130 (7876)

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы Өртөз 2 көп.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМНИН ТУГУНУН АДАА-БИЛЕ

Бөгүн бистиң Төрзөн чуртувустуң найысылалы — Москвага коммунист болгаш ажилчын партияларның делегей Чөвүлел хуралы ажиттынар. Бу Чөвүлел хуралдың чыылганы — делегейниң коммунист шимчээшкениниң амыдыралында, империализмге удуз бугу чурттарының ажилчын аңгызының, ажилчы массаларының демиселиниң төөгүсүндө чугула болушунун.

Чөвүлел хурал делегей хөгжүлдизиниң харыскалалыг үзүндө чыылган. Делегейниң ажилчын аңгызының, делегейниң улустарының маадырлыг демиселиниң, социалист чурттарының улустарының эрес-маадырлыг күш-ажылының болгаш күженишкиннериниң ачызында социализмниң, тайбыкын, демократияны болгаш национал хосталганың күштери өзүп, бурунгаарлаары үргүлчүлүп турар. Ол күштерни улам ыңай быжыглаарына болгаш нити эчир сорулгалар дээш демиселге оларны каттыштыраларына боттук байдалдар тургустунуп турар.

Марксизм-ленинизмниң тийлелгелиг чепсээ-биле чепселген коммунист империалист реакцияга болгаш агрессияга удуз, тайбык, демократия болгаш социализм дээш демиселчилерин бири бауруунда чоруп турар.

Аңгылар тулчуушкундарының үндөзүнине коммунист адыккан болгаш деңгемир чүве чок политиктиг дуржулганы мөөнөп алган. Коммунист империализмге удуз демиселге чугула кызыгаар чок эрес-маадырлыг чоруп болгаш белегин, чүгө политика талашы-биле угазылаалыг бодалын болгаш чыдамыканын тургузуп турар эвес. Оларның стратегиязының болгаш тактиказының күжү база ажыктык болза, олар аңгылар күштериниң деңгемирин эртем өзүлгөр шыңгы анализирине даянып, тодаргай байдалдарны эң долгуз-биле барындаалар турары демиселди көхирлерин болгаш эрга-мөдоттарын амыглаарын хандырып турарында болур. Боттарының бугу ажил-чорудуулазына коммунист болгаш ажилчын партиялар чогум-на харын олар амыг үениң политиктиг авангарды болур деп чүвени бадыттал турар.

Бистиң үениң эң чугула амыдыралчы айтырын — амыг үе-чаада империализмге удуз демиселди сорулгаларын база коммунист болгаш ажилчын партияларның, антиимпериалист бугу күштериниң хөдөлгөшкениниң чангыс эвин 1969 чылдың делегей Чөвүлел хуралының хун чорумунга тургускан. Бу Чөвүлел хуралды ол хире амыдыралчы чугула айтырыга бараан болурушкан, марксисчилер-леничилер антиимпериалист массалыг шимчээшкениниң хураалында боттарының хураалызын күжүсирине белегин база катал көргүзүп турар. Ол дээрге бистиң үениң революст бугу күштериниң эрге-ажыктарын, бугу улустарының эрге-ажыктарын илергейлээн болгаш марксисч-ленинчи үндөзине коммунист шимчээшкениниң боттук сырый каттыштыралына дузалал турар интернационалчы ханы көрүшкүн-дүр.

Коммунист шимчээшкениниң чангыс эвин быжыглаары, империализм-биле демиселге демократтыг, антиимпериалист бугу күштериниң сырый каттыштыралына дузалалар дээрге, кижи нийтигениниң бурунгаар аттыккан хөгжүлдизин дүргөдөр, делегей социализмниң, ажилчын болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкениниң чедишкенин көздөдөр дээш ол-дүр.

Социализмниң болгаш хосталгалыг күштериниң бугу делегейге шаап халдаашканы, эртемниң коммунизмниң идеяларының чер болганга неперзешкени, хосталгалыг шимчээшкениниң өзүндөш болуп турар бистиң уламгае социалист чурттарының, делегейниң коммунист, ажилчын болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкениниң чангыс эвин коштадырынга болгаш турулдуларына империалист реакция онза коралды салып турар деп чүвени коммунист эки билеп турар. Империалист реакция делегейниң дүшкүрүлүп чоруп чидиглендир, агрессияны шуут үлгөдизиниң үлгүдөдөр турар, ол дугайын Вьетнамның маадырлыг улузунга удуз

АНШ-тың империализмниң бумар-чүдөк дайыны, араб улустарга удуз Израильдин агрессиясы болгаш империализмниң өске-даа дээрбечи үлгүдизиниң херечилеп турар. Ол байдалдарда делегейниң коммунист шимчээшкениниң чангыс эви, революстуг, антиимпериалист бугу күштериниң бир аай кылдыр каттыжары бири чергениң чугула херээ болуп турар. Моон учурунда акы-дуңма партияларның ажиттынар Чөвүлел хуралының төөгүлүг учур-дузазы ында.

Чаз Чөвүлел хурал — ону эртеринге киришкен бугу партияларның коллективтиг күженишкиннериниң түңнели болур. 70 амыг коммунист болгаш ажилчын партиялар белекел органнарының ажилына киришкен, аңаа өзүлүг демократизмге үндөзлөш, дең эргениң, ан сөттидиг болгаш эш-хуузуңуң кады амылдамалыгының байдалына Чөвүлел хуралдың документтериниң төлөвилелдерин ачылап кылган. Чөвүлел хуралга көрдүрери-биле кириген кол документиниң төлөвилелге акы-дуңма партияларның Төп Комитеттериниң дуржулганын болгаш бодалын өөренип көргөн.

Коммунист хураалының сырый каттыжышканын быжыглаары чүтүп кол чүүл болу бергенин чоруткан белекел амыл бадыткан. Чөвүлел хурал ол чүтүлдү быжыглап, марксизм-ленинизмниң үндөзүнине коммунист шимчээшкениниң чангыс эвин быжыглаа дээрине идегенин акы-дуңма партиялар илергейлөп турар. Марксизм, Энгельсизм, Ленинизм чыгып чораны пролетары интернационализмниң принциптери бугу нарын байдалы болгаш мондоттарын амыл эрлип турар боттарының күчүлүг дээштик күжүн база катал көргүзүп турар.

Империализмге удуз планетаның бугу черлеринде чүс-чүс миллион демиселчилер коммунист чаз бугу-делегей учурамышканына байыр чедирип, ону чымылдырган тайбык, демократия болгаш социализм дээш демиселге улуг чедишкенин кылдыр көрүп турары чайгаар билдиргир-дир. Революстуг ыдыктыг идеалдар дээш херек кырында туруп турар бугу кижилер Чөвүлел хуралдың мурнунга тургустунган харыскалалыг сорулгалары күжүсирине долу чедишкенин аңаа күзөп турар.

Совет коммунист, бугу совет кижилер акы-дуңма партияларын күзөп-соруун өзүлгөр Чөвүлел хуралды бистиң Төрзөн чуртувустуң найысылалына эртрип турарына чоргаларына, Москваңың, бистиң бугу чуртувустуң эжикини акы-дуңма партияларның төлөзлөрүн мурнунга өөрүшкү-биле ажиттынар.

Бугу делегейниң коммунист, ажилчы чоннары төртүтүгөн хунундан бээр чүс чыл оон байыраладыг демократизм-биле белекенип турары, алуи чок Ленин Совет Зөвөлениниң Коммунист партиязын кижикиди, дадыктырган. СЭКП марксизм-ленинизмниң, пролетары интернационализмниң улам тийлел турар идеяларына кызыгаар чокка бердинген болгаш ботун делегейниң коммунист шимчээшкениниң чардымас кезин кылдыр көрүп турар. Совет коммунист, бистиң Төрзөн чуртувустун бугу ажилчы чоннары коммунист болгаш ажилчын партияларның делегей Чөвүлел хуралын чымылдырганына изиг байыры чедирип турар.

1969 чылдың май 1-де Кызыл шөлгө чугаалаан чугаалыг СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң меделгени бола: «Бу Чөвүлел хурал чедишкениниң эртин, империализмге удуз, тайбык, демократия, национал хосталганын болгаш социализм дээш нити демиселге чугула үе-чаа болуун дээш бистиң партиямыс ботундан хамаарып бугу чүвени кылдыр».

ПРОЛЕТАРЫ ЭП-СЕТКИЛ КАТТЫШТЫРЫЛГАЗЫНЫН ДАЙЫНЧЫ ТУГУН, ДЕЛЕГЕЙНИН КОММУНИСТИГ ШИМЧЭШКЕНИН МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЧ ЧАНГЫС ЭВИНИН ТУГУН БЕДИН КӨДҮРЭЛЛИ!

(«Правданың» июнь 5-те мурнуку чүүлү).

Коммунист болгаш ажилчын партияларның делегей Чөвүлел хуралына СЭКП-ниң төлөөлери

Коммунист болгаш ажилчын партияларның делегей Чөвүлел хуралына СЭКП-нин төлөөлери СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежнев (төлөөлери баштыны), СЭКП ТК-ның Политбюрозуңуң кежигүннери эштер А. П. Кирилен-

ко, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, СЭКП ТК-ның секретарылар эштер К. Ф. Катушев, Б. Н. Пономарев, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүнү эш К. В. Русаков состав-тыг кылдыр СЭКП Төп Комитеди бадылаан.

Тудугжуларның ажил-ижи

Мөңгү-Тайга районуң «Малчы» колхозтун тудугжулары боттарының мурнунда саалдыгын сорулгалы ба-тай эвес шийилереп келген. Бу сезонда 140 муң туубуту кылдыр көрдүгөн. Орта амылдары-биле четир саңыг техниканы база 72 екижи билыккан. Олар долу күжү-биле амылдан эгелен.

Колхозчу тудугжулар 2 аал ишти чурттаар байыңың ха-назын дооскан, бирээниң фундаментал салып кырышкан. Ол ышкан урутлар саңың тудуу чоруп турар.

Колхозтун кол амыл мал амыл болганда ка жа а-

лар тудуларына болгаш сеп-дизинче хой күштү салган. Бирээни-ле 400 баш хой ки-ри 13 кажааны колданыла туткан. 9 кажааны септел-ген дооскан. Мында он ий-кики составтыг эвеш док-таамал амылдан, боттарының мурнунда саалдыгын сору-галы чедишкенин күжүсир-турар. Хун нормалын док-таамал ажырып, эки амылдан турарларга эштер Серен-Сот, Дамдын, Содун, Чымба олар хамаарып.

Тудуг бригадында ажи-лыга бердинген, мергепт озуу оларарың салы чыл келген туду-на көүдөп тур-тар. Саал Коптар, Саал Куду-оол, Саал Каң-оол, Саалга Хүлөр-оол, Саалга Чижир-оол ышкан бугурулуңиң мурна-кчылары хой.

«Малчы» колхозтун тудуг-жулары В. И. Ленинин тө-рүттүгөн хушудан бээр 100 чыл оюнга болгаш Совет Ты-яаның 25 чыл болурунга күш-ажыла чедишкенин-дир учуражыр дээш плантыг сорулгаларын күжүсир-биле шудургу амылдан турарлар.

Х. КУЛА,
учетчик.

Коммунист болгаш ажилчын партияларның делегей Чөвүлел хуралы

Коммунист болгаш ажилчын партияларның делегей Чөвүлел хуралының ажиттынганы

Коммунист болгаш ажилчын партияларның делегей Чөвүлел хуралы Москвада Кремльдиң Улуг ордузунун Георгиев залында июнь 5-те 15 шак турда ажиттынган.

Чөвүлел хуралдың киржикчилерин СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежнев байыр чедирип, чүве чугаалаан.

(СЭТА).

Коммунист болгаш ажилчын партияларның делегей Чөвүлел хуралын 1969 чылдың июнь 5-те ажыдып тура эш Л. И. БРЕЖНЕВТИН ЧУГААЗЫ

Эрчим аштер!

Акы-дуңма партияларның делегей Чөвүлел хуралына кир-жир-биле келген төлөөлери СЭКП Төп Комитетиниң, бугу совет коммунисттериниң эмвезинден чуректип ханызын байыры чедирерин меңэ чөпшээрөп көрүп. Марксизм-ленинизмниң туугун ада-биле ажилчын аңгыны болгаш бугу ажилчы чоннарының эрге-ажыктарын камтап, импери-ализмге удуз, социализм дээш, тайбык, демократия болгаш на-ционал хамаарышпас чорук дээш демиселди чорудуп турар бугу чурттарда болгаш бугу дилерде хой миллион чангыс бо-далдыларга болгаш эштерге изиг байыры силерниң күжү-нерин чедирип тур бис.

Бистин Чөвүлел хуралымыс 75 партияларның төлөөлө-чилери кирип турар-дыр.

Ам бугу делегейниң кичээгени бо залче улаанган дээрин хөөрөм чокка чугаалап болур. Бистин ажилчымыс бистин хой салгып өнүккөсүмөс сөксээл чокка хайгаарат турар. Ындыг сонуграл билдиргир. Ол сонуграл хамыктын мур-нунда амыг үениң ан салдарыг интернационалчы күжү бо-лур коммунист шимчээшкениниң ролу-биле толартыштып турар. Бистин чугаалажып дээр болгаш чангыс аай туруш-тарын ачылап кылдыр учурул айтырылгарын өйү келгени-биле ол толартыштып турар.

Чөвүлел хуралдың чорудулазын бистин аңгы дайыңнары-мыс — бугу чурттарың империалист болгаш оларның тал-чалары база кичээгенил хайгаарат көөр апар. Ону база ки-жи хайгаар чүве эвес-тир. Олар бистин чангыс эвинден көрүп турарлар, Чөвүлел хуралын учур-дузазын белекел-биле боттарыңдан хамаарып бугу чүвени кылдыр олар олардыг байлаан. Бистин Чөвүлел хуралымыс хөдөлгөш-кинериниң чангыс эвинче, сырый каттыжышкычче удуз ку-аар-сорукут көргөскөн туду-на империалисттерин кордала-рынга он таварыштырар сөтүшкүнү улам күштүг болур деп бугура-биле чугаалап болур.

Хун чуртунда тургустунган кол айтырыг бугу удузтар-ның эрге-ажыктарына шуут хамаарып турар. Ол айтырыг-ды оран-делегейниң бугу черлеринде коммунисттерин, ажи-лчын аңгыны, ажилчы чоннарың ан калык массаларының чүгө каттышкан күженишкиннери-биле чедишкенин бол-гаш тугулуңа чедир шийилереп турар. Тайбын болгаш нийлел депшигениниң салым-чолу дээш боттарың бектик харыскалалыг коммунисттерин билдир дугайын, делегейни ажилчын аңгызын мурнуңа, улустарың мурнуңа бот-тарың хураалың күжүсирине оларын шийилерип дугайын Чөвүлел хуралды чымылдырганың фактыс бол-ла херечилеп турар-дыр.

Коммунист империализмге удуз, социализм, демокра-тияны болгаш социал депшигенин хөдөлгөш тийлелгези

дээш демиселди авангардыга кезээле чоруп келген болгаш чоруп-лаа турар. Оларны чангыс эви, оларны күжениш-кинериниң каттыжышкыны антиимпериалист революстуг демиселди чедишкениниң чугула чүүлү, социализмниң чаз тийлелдериниң баштайгы чугула негелден болуп келген болгаш болуп артып-лаа турар.

Бистин мурнувуста тургустунган сорулгаларың чугаалажып көөрүн эгелештишкан, кайы хире удуз болгаш чугула ажилчы кылдыр учурулушту билип турар бис. Аңаа ам эки байдал-дар тургустунган. Чөвүлел хуралдың мурнунда үр үеде чо-гумчулаалыг белекел эрген. Акы-дуңма хой партияларын төлөөлөчилери эш-хуузуңуң демократтыг байдалына поли-тикти болгаш организастыг делтерегей айтырылгары бо-лур-чогуту-биле чугаалажып көрүп, документтерин төлө-вилелдерин ачылап кылган. Белекел ажилчыны үр-түн-недиг удуз учур-дузазы бола, коммунист шимчээшкени аны-бүрү оттарарын шийилереп турар айтырыл-гы-биле эки таныжар. Антиимпериалист демиселди өйү келген кол айтырылгарың талашы-биле туруштары чан-гыс аай болдулар арганы партия бүрүтүгө оон бергениде болур. Коммунист болгаш ажилчын партияларын интер-националчы кады амылдамалыг чугула үр-түннелдиг практика кырынга база катал көргөскөн.

Белекел ажилчыга он айы-бүрү үе-чалаларында кириш-кен акы-дуңма бугу партияларын кириген салышкынын белин-биле үнөлөп турар бис. Белекел ажилчы чоруп тура удуз күштүг-биле илерээн эш-хуузуңуң болгаш интерна-ционалчы ол бугу, коммунист шимчээшкениниң чангыс эвинче ол күзөп-соруу амыг Чөвүлел хуралга бугу байдалы база толартып дээрине бугурулган бис.

Бистин партиямыс болгаш бугу совет удуз коммунисттерин делегей шуугулазын бистин найысылалымыс — Москвага эрти-рер дугайында шийилерип-биле көргөскөн ол идегилер-ни белин-биле үнөлөп турар. Ботунун Төп Комитетиниң да-галыг күжүсирип, СЭКП-нин төлөөлери Чөвүлел хуралын ажилы чедишкенин болгаш үр-түннелдиг артын дээш боттарыңдан хамаарып бугу чүвени боттарың талашыла кылдыр силерге бугурулуп тур бис, эштер.

Акы-дуңма партияларын төлөөлери СЭКП-ге келгенин совет улустун амыдыралы болгаш күш-ажыды-биле таныжа-рынга, бистин чуртувустун ажилчы чоннары-биле учуражы-рынга амылдан шылдар дээрине база идеген турар бис.

Чөвүлел хурал империализм-биле демиселге амыг үениң ре-волюстуг, хосталгалыг, депшигелдиг бугу күштерин мобили-застарының оруунга чугула үе-чаа болур болгаш марксизм-ленинизмни, пролетары интернационализмниң принципте-ринде делегейниң коммунист шимчээшкенин сырый каттыж-тыраларың хөдөлгө удуз салышкынын кириер дээрине бугурулган СЭКП Төп Комитеди илергейлөп тур.

Чайлагларда

Чайгы болгаш күсүк олар-ламышкыны эки организаста-тар, семирткелге кичээгени салыр чорук кышка хынам-чалыг белекелди болгаш мал-ды продукттуу улам бе-дирин хандырап чугула айты-рыттын барзак. «Россия» сов-хозтун Каскал салбырының малчылары чайлагларын амылдан эгелеп берген.

Хой-Булактың оларары се-мирткелге таарымалыг чер-лер, кылда 306 баш казырлар-ны үш кодайда үскөн. Ол ани-

ак мал кадарчылары Комбу Бугалдай, Салтак Болат-оол болгаш Александр Сыдан олар хонукта баш бугурунга оонаш-тыр 650 граммдан куду эвес немелде деңгем аларын ху-дээге кызымак амылдан тур-рар.

Чайгатайнык Диттыг-Тейде 200 инекти чайлагаткан. Мон-гуш Сарым-оол биле Соля Уаес оларның кадарың ол ко-дамың инектери толарга-ла семиртп эгелен. Ол деңге-кээрде оларын үнүжү эки,

малчылар ону билдирг амылдан турар.

Кадр-оол Наскылда 130 инек быжыглаттыган. Ол кодаңда оонуг хунерге чедир 46 инек төрөөн, оон бызаалары шуут меңди, эки дорутуп ту-рар. Бызаа ажаап остурул-гө малчы өг-бүлениң хөдөө-жөн ээзи Баймысар Мин-чеймааның мергепжилдиг күш-ажыла үнөлөп демок-раттыг чөлүг. Олар ам Каскал ооругу чайлагың поган ода-рында барган, хонукта инек бугуру ортума-биле 570 грамм деңиз немелден ап турар. Салбырын чылгы малы ба-

за чайлагда. Притыштин тай-гачында 308 чылгыны көдө Совет депутат Иван Наскыл эки олардып турар. Чылгы-га чайлагарында четир ду-ту малчын чайлагда чүдүрүп апарып алган.

Коллектив бо чылын төрүүр чүз инекке оонаштыр 95 бы-зааны остуруп алыр, күрүң-ге 3065 центнер эшти садар хулаалгелген. Совет Тыяаның 25 чыл оюнга утуктуур алган социалист хулаалгелген Кас-калдын малчылары чедиш-кенин күжүсирип шылдар.

К. КАНЧЫР-ООЛ,
Танды район.

Бир ажил-агыйда

ажыл-агыйда 4 черде көдө клубтарында ол маевканы эки эртериниң ажилдары чо-руп турар. Маевка бугуру-дө совхоз аныктыларының фести-валын эртерин деп план-лаан. Ыналган Торгалыда Андрей Чүлүдү-оол, Элгел-Хемде Ховалыг Билчир-оол оларын удуруткан бот-ты-мын уран чүүл коллектив-

тери бирги чер дээш шудургу белекенип турар. Эртен чакы хову ажи-ларын, болгаш черле сов-хоз бугурулгелерин мура-зылар — дээш хой кижи Ты-яаның авр улустарын аге-суурун салып турар черлер Ак-Довураттын, Хову-Аксы-нын бугурулгелерине 2—3 хунит аккурсылал баары-биле азынгар деп турарлар.

Эрзин районун амыдырал хандырылгы комбинатында чик хөдөтери быжык дараарының мастер Светлана Биге мурнакчыларын одуруула. Шөөр хөдөт кымың дарап кылган хөдөтериң шынар эки, чакыкчыларын сөткөл-сак-гыкың өртүп турар.

Светлана Биге ай сайында бугурулде — планын үргүзү амыр күжүсирп келген.

ЧУРУКТА: С. Биче ажил үзүндө.

В. ТАРТАКТЫН фотолары

Херемма Дамы Эрзиниң ортума школамы дооскан, харылдаа салбырыңа географист бою өөрлөткөчүлө кир-ген. Ажилыңа кызымак, төлөпчү чоруп-биле чаз мергеп-жилди ол шийилерип алган. Ам ол ажилыңа бугурул мас-тери болган.

Эрзин районун харылдаа салбырының үдүрүлгө ком-сомолчу кыс Херемма Дамыга коммунист күш-ажылаң шийилчизим деп белин атыг тымыкан.

ЧУРУКТА: Х. Дамы телеграммы хулаа ап олурар.

Тарылга медээзи

Республикада чакмы тарылганы чоруп турарын июнь 4-түн медээзи-биле көргүзүргө мындыг (хуу-биле):

Районнар	Оон иштінде			
	Бугу күжү-ролар	Күжү-рула	Карго-Фоль	Нога-лар
Танды	99,6	91,9	88,0	27,7
Өвөр	97,9	100,0	60,0	—
Кызыл хоорай	—	—	—	—
Совети	95,4	103,4	104,0	57,1
Тес-Хем	83,0	75,4	60,0	11,1
Бай-Тайга	83,3	47,0	100,0	61,5
Барымы-Хемчак	92,6	70,9	96,1	46,6
Каа-Хем	92,4	83,4	109,5	35,0
Чоюн-Хемчак	92,0	50,1	101,9	9,6
Бил-Хем	91,8	77,5	112,2	28,0
Улуг-Хем	88,1	67,7	85,0	17,0
Эрзин	83,0	52,3	98,0	—
Тожи	67,2	—	80,0	—
Республика	93,5	78,1	92,2	30,2
Эртин чылдың бо үзүндө	95,3	84,9	86,4	36,2

Чурттуң ховуларында

ССРЭ-ның Төп статистика эргелдизин дыңнатканы-биле алырга, колхозтарда болгаш совхозтарда чазын чажар културалар

АНЫЯК КОММУНИСТЕР—БИЛИГЖЕ

Совет кижилер болгаш бүгү бурунгаар депиндиг кижилер төрөгөн Б. Маркстың төртүтүнгенден бээр 150 чыл өнө демгелген эрттирген. Ам В. И. Ленинни төртүтүнгенден бээр 100 чыл оюнга уткуштур каян-даа көстүп көрбөз политиктиг болгаш күш-ажылы көзүлүшкү-нүг белеткен турар.

Марксизм-ленинизмни номналы өөренир дээм коммунисттериниң соңуургалык бээр. Борта үндөлдөш, СЭКП-ниң Барыш-Хемчик райкомунуң бюрору бо чылын парткомнар-ның чанынга 97 кижилер динчылдыг анык коммунисттериниң 4 школазын тургускан. О школарга түгөй партия кижилериниң кандай ттар эвес, харын марксизм-лени-низмниң үндөлдөш өөренир школарга болгаш эге политшколарга хаара тут-тумайн барган. 3 чылдан өрү стажыг коммунистер база өөренип турганнар.

Школаның өөредилге про-грамманы СЭКП райкомунуң бюроруна бадлаан. Кол со-рулга анык коммунисттериниң партияны Программанын бол-гаш Уставын ханымы-биле өө-ренирине дузалаар болгаш партияны идеолоттуг ажал ду-гайында СЭКП-ниң XXIII съез-дининиң шийтирлерин оларга таныштырып турган.

1968—69 өөредилге чылы-ның планынга моюн ааганга бөлүктөрүн болгаш темаларын кингрен:

СЭКП — совет нинителдиг коммунизмин тургузуу дээм демиселинин улурунчу бол-гаш башкарыкчы күжү; СЭКП-ниң органиастыг тургузуу — партиянын ленинчи органи-астыг үндөлдөш; партия амыдыралының нормалары болгаш партияны улурунча-нын принциптери; ССРЗ-ге коммунизмин тургузуу рныч ленинчи планы; СЭКП-ниң үш программалары; коммунист — партияны идеялыг дайынчы-зы.

Кичээлдер чоруда ры-б и л е анык коммунисттериниң школа-ларынч пропагандастеринге партиянык шырарк билгит болгаш партияны улурунчу ажалдарына дуздалаагы коммунисттериниң бадлааннар. Чыжаа, «Тыва даг-дугу» ту-дуг эргелектен партия ком-секретары эш В. А. Бакулин, «Тыва даг-дугу» комбинатка партия ком-секретары эш Ф. П. Кленов, арылгар фабрикада партия ком-секретары И. М. Ле-пешкин, «Барлык» совхозта партия ком-секретары Ч. Б. Чыл-бак-оол, кол инженер Г. До-

на электростанциязынча ком-сомол органиастыгынч бюр-о кезигүү болгаш улусчу дру-жинанын идеялыг кезигүү-нү, «Тыва даг-дугу» тудуг эр-гелектен №1 участогунда В. В. Никитина (нормиро-вщик) профвизил тулук ком-тединин дарганынч оракач-чызы, СУ-48-те шукатур-шктер бригадалыкынч брига-дир, Тыва АССР-ниң Дээди Советинин депутаты, бузуру-ге планын ай, квартал санын-да ажыр күөсөдип турар З. Н. Мирушкова, ССРЗ-ниң Дээди Советинин депутаты, бызачы-бетоншктер бригадалыкынч бригадир С. Б. Сенжажы.

Анык коммунистер школа-га өөренип, идея-теоретиктиг билин бедитишкан, парт-комнарнык болгаш партия-ге органиастыгынч идеялыг активчилери болуп турар-лар. Бүс-турбина электростан-циянык кол инженер И. Л. Чернов—идеялыг политин-

Партийжи өөредилге

Форматор болгаш пропагандист, эми Б. П. Алексеев—пропа-гандист, «Барлык» совхозта хову бригадалыкынч бригадир М. С. Начал—аки агитатор, «Шекпээр» совхозта башкы Б. Седен-Хурак—марксизм-ленинизмниң үндөлдөш өө-ренир школаның пропаганда-зы.

Районнуң болгаш Ак-Дову-рак хоорайнык анык комму-нисттериниң хуралын эрти-рип, анаа «СЭКП-ниң Уставы коммунисттериниң билик азы-ны дугайында», өске-даа те-маларга илеткелерин райком секретары С. К. Орус-оол бо-лгаш партия ком-секретары В. А. Бакулин кылганнар. Хоочун коммунистер хуралга санал бер-ип, боттарынын дуржулаар-га чугаалап турганнар.

Бо бүгү чоруттугунч хем-чеглериниң түннелин анык коммунистер-биле ажал район-да элээн экижээн чугаажок. Т. ТАЛГАНЧИ, «Шынык» кор.

Татар АССР, Казаның В. И. Ульянов-Ленин аттыг уни-верситетинин чанында В. П. Энгельс аттыг эң хоочун астрономия обсерваториясында астрономиянык дыка хой чугула айткычларынч талаа-биле калбак шийчилелдерин чорудуп турар. Сылдыстарынч координаттар тодар-дыр талаа-биле совет астрономиянык коллективтиг ажи-лынга оон өргөздөнери 20 чыл чедикшиг кырып келген. Ажы, Чиряк кылмаал ситиштерин үргүлүг хай-гарып, ливчилер турар.

ЧУРУКА: обсерваториянык эртем ажилдачыны Л. Ура-син (солгай талаада) биле инженер С. Фомин дүңгөй багарааларга телескопту белеткен турар.

Б. Мясниковтун фотозу. (СЭТА-нын фотохроникасы).

Бистин херээженеривис

В. И. Ленинниң төртүтүнгенден бээр 100 чыл оюнга ба-ва Совет Тываның 25 чылынга толентиг, күш-ажылы чаа-чаа чедикшиктеринг ужуражыры-биле Эрин районда Ленин аттыг колхозтун херээженери бедиткен социалисттиг хүлээлгелерин алган.

Колхозта херээженериниң хой кезип мал ажылында. Олар малды хур кып ажырып, чаш тоду менди алышкан, ам дүк кыргылааччы кирипкенер. Хову ажылында механи-сатор кыстар база идеялыг ажалдап турар. Язым-бүрү чечктерин, картофельди, согунамы, морковту болгаш өске-даа ногаа тарымынч аргаларын шийгээдип ап, олар-ны бажыч чанынч участоктарында тарып олуруннар.

Колхозта херээженер човуады 13 кижилер составыг, олар кылар ажалдарын културга-массага, тургар кижилерин-ге, ары-кысыр, бузуруга дээм шийик секциялар айы-биле хувааппан алган. Колхозта 5 агитквартира тургусту-ган. Ылаа лекция, беседаны чорудуп, концертти көргүзүп, арыгы, дааранын, амдалыг аш-чөм кыдырынык бол-гүжнери органиастаан болгаш ленинчи библиотеканын тургускан. Агитквартиралар айы-биле В. И. Ленинниң доп-чу намырны өөренир болгүжнери органиастаан, ол ки-чээлдер бедик деңгелег эртип келген. №1, 2, 5 агиткварти-ралар боттарынык күжү-биле концерт белеткеш, колхозка, район төвүнге, Бай-Даг суурга көргүскөппер.

Суур чаагайжылдыгында бүгү херээженер идеялыг

киржи, өреге бүрүзү бештен өрү ыяшты тарып олурунч болгаш язым-бүрү чечктерин тараан. Кудумчуга 80 ажыг метр херини кылгаш, чугайлаан, оон иштинге 560 ыяшты тараан, ам суггарып, ажаан турар. Агитквартиралар айы-биле 530 кубометр топкал ыяшты белеткеш. Оон иштинде 106 кубометр шийик кылым берген. Ажылдарында идея-кейлиг, хой-ниинчи херээженер бисте хой. Ындыларга З. Чапчикмаа, А. Марты-оол, Б. Дузуч, Г. Чамзырны бол-гаш өскөдөр-даа ханааржы. Колхоз бузуругазында му-накчылар элээн эвес. Чыжаа, Долзаа Бүдү төлөсө 310 хой-дан 315, Кулдуң Доржамма 281 хураганны, Ноовун Өлөс 32 иштеткен 32 баяаны менди ажаап алганнар. Сүт-бараан фермазында санычлар Халды Чылабай, Фина Серендү бириг кварталда эки ажалдаан.

Ам бистин мурунуста кылар ажалдар ам-даа хой. Мал-чыныр коданарында чупар-бажыч кылары, агитквартиралар концерттинг программанын байыдып, эки белеткеш, Тес-Хем районнуң Самагалдайга, У. Шынаага, О. Шынаага, «Тес-Хем» совхозка ойнап, дуржулга солчу. Ол ыяш ам июнда болуп районнуң херээженериниң конференция-зынга Ленин аттыг колхозтан 20 муракчы херээженер кижир. Адаа бистин херээженериниң аргаан, даараан чүдүдериниң делегелерин органиастаарыга белеткеш ажи-ларын кылып турар бис.

А. ЧАВЫНЧАК, колхозта херээженер човулаанынч даргасы.

БАЗЫМНАР БОЛГАШ ЧЕТПЕСТЕР

Тожу районнуң Систыг-Хемде турар күрүне апылар ажил-агыл чери олукут, бой-дустун чайгаар бүткен бой-дун минаш чугула айткыч-ларын чугаалажып турар. Чоннуң хомулал, негеделе-рин шийтирлеринч, арга-чы, чалгаа, тотгелекчи, дорук-тарга удур демиселди күштед-дериниң хемчеглерин док-таамал чорудуп келген. Мест-ком даргасы эш Болотов түгө-ле профвизил ажылында кы-аымак эвес, хой-ниинчи, клубтун ажилдарына эки кирип турар.

Улусчу контролдуң бөлүт-үн улурунчу эш Кол Ха-ваалга ажилды башкары-ныш идеялыг чорудуп турар. Ажил-агыл эвес чоруктары илередип, ол дугайында документтерин тургузуу, оон боттарынык-нын чедип ап турар. Суурда «Билиг» нинителдиниң бөлүгү (улусчу эш Кузнецов) оон ортузунда лекциялар, бе-седалар чорудуп ажилды планын башкарып турар. Болутунд 8 кезигүүчү чыл элээнден бээр ий-ниден элээн эвес лекцияларынч ном-чаан. Лекция, беседа чорудар ажилда «Билиг» нинителди-ниң кезигүүчери Иван Биков, Мария Соколова, Владимир Болотов, Антонина Уставчи-кова олар идеялыг чорудуп турар. Суурда клуб-тун ажилы оолук үдө элээн экижээн, оон эргелектен СЭКП кезигүүчүгө кандидат Кол Дукут-оол клубтун култура-массага ажилдарын органиастаарыга кызы-мак чоруп чорудуп турар. Башкалары, өөреничилер-ниң, суурда аныктарынч кир-жилгези-биле бот-тыныгы уран чүдүдүн болгүжнери тургузуу, чоңга концерттерин чорудуп турар. Клубтун иш-тин дилгези, көсүк агита-цияны эки. Ылаа В. И. Ленин

иң ажил, амыдыралын көр-гүскөн фотомонтажтарын де-рип тургусканнар. Клубка ке-жээлери, лекцияларынч органи-астаан турар.

Суурда херээженер чову-ленин (даргасы М. Соколо-ва), аш-ху судунун (дарга-ам А. Самориков) ажилы ба-ва-ла эки.

Курааныр чериниң дирек-циязы тыышчыларынч күш-ажилын органиастаарын ажи-жидер хемчеглерин алган. Ты-ышчыларынч бир улук эве-нозу бүдүрүлгенин шийи-чызы эш Мамыгы Эирлең-ин улурунчу-биле 2000 кубометр ыяшты белеткен, өөртөш салдырынга бе-леткеш, сыны, мыгбан каяа-зын алгычтар, чамдык кижилер ийи, чыгы, амыр ап-пар калдар болгаш өске-даа ажилдарга хаара туттуганнар.

Моон-биле калык мина пар-тия, хой-ниинчи органиаста-ларынч ажилды четпестер элээн эвес. Партия, ком-сомолдун политөргөлдөжүн органиастаан, олче коммуни-стерин, комсомолдарын, ак-тивтерин хаара туруп, өөрд-дөтүнч хыялдарын кылып, экижидер хемчеглер алдын-маан. Партиянык көсүк агитацияны четпестер тургусту-ган. Хана солуну, «Крокодил», бригадаларга агитхуудустарын үндүрбей турар болгаш хү-дүлө, көргүзүг самбарларын-ның материалдарын чартып тургузуу доктаамал эвес кылып келген.

Школаның капитал септе-ленин чорудуп, алгычтар, анаа 8 чыл школазын ажи-дар болза, тыышчыларынч бы-жылаарында илгити бээр ийик. Социалисттиг чарыштын түндөлдөрүн ай санында үн-дүрүп, муракчыларын шан-нап, мактап деткир, дуржул-газын негедерип дээм ап турар хемчеглер сула. Комсо-

мол эге органиастыг (се-кретары Виктор Назин) ком-сомолдун органиастыг, кижил-ериниң ажилын багыт де-неде тургузуу, бот-тыныгы-гыр бау-биле ажилдаарынч кичээлге салбайн турар.

Систыг-Хемде чамдык чурт-тачкыларынч иштинде ыла-гыя аныктарда арага сун-дугар, урутарынын кижил-ериниң кичээлге салбас чоруктар бар.

Почта чедирленинч үр-үдө үзүктелешкенинч болуп турарында, клубта ойнап кере-скелдер айымак чок болуп турарында систыг-хемчилер хомулдуп турарлар.

Орук харылааы берге, төп черлерден ырак, улук хемпер, калдырлар ажалдар тур-пар ыраккы систыг-хемчилер-нин ажил-агылы, амыдырал, културалык районда бол-гаш республикада бүгү-ле ха-маарышкан органиасталарынч улурунчуларынч тала-аында доктаамал сагыш са-лыры сонгаралдынын чок негеттинер турар.

А. ДОЖУ, СЭКП Тожу райкомунуң органдарынч эргелекчи.

Түннел кичээл

Бай-Тага рай он-да аныктарынч политик-ти өөредилгенинч түн-нел кичээлери доозул-ган. 11 политбөлүмнөр болгаш политклубтар өө-редилге чымынч төңчү-лүгө чедир чедикшиг-нин ажалдаан дээр эки түннел кичээлдер көр-гүскөн.

Шуй ортумак школа-зында Мөрзек Кулдук-пайын улурунч поли-тиктик клуб, «Мурак-чы» колхозтун төвүндө Сарыг-Донгак Ким-оол-дун улурунч «Бүгү-дөр» деп политбөлүм эки ажилдааннар.

Районнуң комсомолчу-аияктарында нини-ти-биле 370 кижилер өө-ренилген чедикшиг-нин-биле дооскан.

Партийжи-массалыг ажил

Партиянык Монгун-Тага райкому пар-тия, совет активиниң школазынч ээ-чегин кичээлдин эрттирген. Адаа 58 кижилер киришкен.

«Марксизм-ленинизм — национал ай-тырманын дугайында», «ССРЗ-де соци-ализминч бүрүн тишлелгези», «Колхоз,

совхозтарга үчүт-өтүттү чорудары» бол-гаш оон-даа өске темаларга лекцияларын актив диччанын.

Партия райкому лекторлар хуун органиастаан. Лекторлар болгаш илеткел-дер 20 нескер черге лекцияларынч номчаан болгаш илеткелдерин кылган.

Ушуну автотранспорт бүдүрүлгезиниң ажил-ишчилериниң аразында чолалчылар С. Чернов, В. Минева, В. Корниенко оларны эң дээрлер кылдыр адаар. Олар колдуунда-ла Кы-зыл—Абакан аразында чоруп, улук ажил-агылынга чугула ужу-ру-дузаныг чүчктерин сөөртүп турарлар. Бистин респу-бликавынч 25 чыл оюнга алдар болдурган социалисттиг хү-лээлгелерин хуусаа бетинде күөсөдип дээш олар ам улам кү-женишкенин ажалдап турар.

ЧУРУКА: С. Чернов, В. Минева, В. Корниенко олар ажил шашыны соонда ажил-ижиниң дугайын чугаалажып бар чорлар.

Г. СИРОТИННИН фотозу.

ДУРЖУЛГАЛЫГ ОПЕРАТОР

Кара-кыс Бадыева Очур Эрининиң харылааа бедирин-ге 1967 чылда телефонист бо-луп кирген. Баштайгы үдө ажилга бергелер турган бо-ла-ла, калы ажылап турар өөрү, ылангыла улук телефо-нист Ольга Маркова анаа үр-гүчү дузалажып, арга-сүмө-зин берип турганынча, ол уузаваана дуржулгалыг те-лефонист алган.

К. Очурну эртен чылын Ызылга салбырлар началь-нистериниң ийи ай хуусаалыг курулушче өөредип чоруткан. Ону чедикшиг дооскаш, Эрин суурда дузалакчы опе-раторга ажилдай берген.

Кара-кыс Бадыева Очур-нуң ажилал турары бригада-га бо чылын май байырламын таварыштыр коммунисттиг күш-ажылың коллектив ат-ты тыыскаан. Оон кезигүү-чери 4 кижилер, бригадир Ва-лентина Вагнова харылаа шүүмүндө 20 чыл ажилдаан. Ук бригадала ай, квартал пла-

КОЛХОЗ СУУРУН КАТАП КӨРГӨШ.

САГЛЫ. Беш чыл бурунгаар ааа чораш, «Кызыл туу» колхозтун ажил-ишчилериниң бүдүрүп турар ажил-ажи-ны, амыдырал-чурталгазын соңуургап көргөн мен. Ычан са-лымынч колхозу районда болгаш республикада дээр ажил-агылдарынч бирөөн турган. Ам ол деңгеледен кудалаан болгаш харын сайырап турар. Эмчи Г. Кара-оол эргелектелген участок эмгелген колхозчуларынч на-дымы камгалаан талаа-биле хемчеглерин боттадырып тур-гар. Бичин салгачкыларын кижилеринч талаа-биле В. Да-гыш директоруна Саглы 8 чыл школазынч башкылар кол-лектив улук күженишкенин үндүрүп турар. Колхоз то-вүдө харылаа салбыр, радио бедир, клуб, тостиниң, столовая бар. Суур ишти телефончуттуган. Бо эртен беш чылдын дургуунда колхозтун төвү тулук талаа-биле дыка өзүп калбарган болду, артында-ла кудумчуларга чоруту-га, долу болуп каяа-шынч кышкы кылар саткындар.

Бо чылдын I кварталында сут бүдүрүлгезинч колхозчу-нег садарынын планынч орамак ажыр күөсөдип дээш СЭКП Очур райкомунуң, райтүсүмүнүң болгаш бүдүрүгө өргөздөшкөн ажил-агылар аразында шийилер Кызыл туун бо колхоз алган. Эрт садар планын база ажыр күөсөдип, 270 центнер эрт дузаар турган, 304,5 центнериң дузагаан.

ЧАВЫН ШАПААНЫ. Бичинде Саглы дугайында мындай чутга дичиан мен: «Чамы Саглынык халы кайтамчын чер боор, сай, дады казырттайын бээр. Кижилер өдөн үлөр арга чок». Хат дык казырттайын болза-да, Саглы чоңу мындай ажалдаа, ке-жээл кижилерге кижилер өдөн үлөр арга чок деп сөстөр таарышкан, оларынч сөстканы хомудалдытар. Чалгаа ки-жилер болза хатка сымал, бажыныча бузуу хүнээр-ле мынан.

Саглыга баарымыз, аажок халып, үрүмек сайын бажынар хаааычыч доозалдыр шыйай шаап турду. А колхозчулар балды, хирөөлү, хүрөөлү, күсүк-данынч туткан ажалдап турдулар. Саглы ол чарында зоюда тракторлар динирип чоруп турду. Колхозтиг ажилга кезээ кижилер хат, турганга-даа торуксаа боор-дур.

Хой кыргылаач элээр бетиңе бо чылын тулар чаа каяааарынч тузуун доозар соруга салып алган ажалдап турар бис—деп, колхоз даргасы эш Ооржак тайбалырдан.

— Чегени кылып алдынар, Санаа Дотчунович? — Саглы-Бажында хойжу бригаданың хойжулары (брига-

